

Het Armhuis van Joure

In 1835 stuurden een aantal inwoners van Oudehaske een brief naar de gouverneur van Friesland met het voorstel om een armen- of werkhuis op te richten. In Joure was er al een soort werkhuis, maar een armenhuis was er nog niet.

Op 9 maart 1836 wordt er een commissie uit het grietenijbestuur benoemd om onderzoek naar de haalbaarheid van een armenhuis te doen. De commissie bezocht drie dorpen met een armenhuis: Stiens, Hallum en Holwerd en bracht rapport uit.

Het rapport begint met de constatering dat *de zorg voor de morele en fysieke toestand van de behoeftigen* tot de belangrijkste taken van het grietenijbestuur behoort. In de bezochte dorpen leven de volgende bezwaren tegen de traditionele armenzorg: de personele omslagen (belastingen) waren ze hoog geworden en de bedeling verliep niet altijd rechtvaardig. Dat kon een verkeerde indruk opwekken bij de bedeelden. Ook wilde men een meer zedelijk gevoel opwekken en de jeugd een betere opvoeding geven.

De armenhuizen waren volgens het rapport een succes. De bedeelden verdienden nagenoeg hun eigen "verpleegkosten". Het aantal bedeelden nam af en de overige bedeelden werden beter verzorgd, de maatschappij zou zedelijker worden en beschaafder burgers opleveren, de criminaliteit zou afnemen, de financiële positie van de dorpen zou verbeteren en de inwoners hoefden minder belasting te betalen.

De uitkomsten van het onderzoek waren zo positief dat de commissie ook in Haskerland met deze vorm van armenzorg aan de slag wilde. Werk voor de armenhuisbewoners zou er genoeg te vinden zijn: scheepsbouw, kalkovens, scheepvaart, turfgraverij, werk op het land of in de boomkwekerijen. Het advies van de commissie was om geen bedeling meer buiten het armenhuis om te doen.

Het grietenijbestuur nam vervolgens het besluit om een armenhuis op te richten. Op die manier kon de zware last voor het dorp Joure en zijn burgers worden verminderd. Verder wilden de bestuurders door de oprichting *eerzucht, ijver, overleg en spaarzaamheid* bevorderen. Er werd een lening verstrekt van f. 10.000 en later nog een van f. 3.000.

Na de aankoop van een huis in de Torenstraat werd het bouwen van het armenhuis gegund aan Nolle Gerrits Schotanus voor het bedrag van f. 9.974. De eerste bewoners konden op 30 oktober 1837 hun intrek nemen. In 1838 werden er ook mensen uit de dorpen van Haskerland toegelaten en nog later ook mensen uit andere grietenijen.

De eerste vader en moeder van het Armhuis waren Duco Smeding en Wytske Rienks Pool. Zij kregen f. 150,- per jaar plus kost en inwoning, gas en licht en f. 25 uit de verdiensten van de bewoners. Waren de verdiensten boven de f. 5.000 dan kregen zij daar nog een 20e deel van.

Gedurende enige tijd waren aan het Armhuis een spinhuis en een mattenvlechterij verbonden. Sommige bewoners van het Armhuis werden zo aan werk geholpen. Anderen verrichtten in het huis huishoudelijke werkzaamheden. Jarenlang was het bovendien gebruik dat de klokken in de Jouster Toren op bepaalde tijden door bewoners van het Armhuis werden geluid.

Het Armhuis kende een dagverblijf voor mannen en een apart dagverblijf voor vrouwen. Het meubilair in die zalen bestond uit een tafel in U-vorm. Iedere bewoner had aan die tafel een vaste zitplaats. Verder was er voor iedere bewoner een kast voor het opbergen van persoonlijke bezittingen. Tussen de beide dagverblijven was een opmerkelijk verschil: in de vrouwenzaal lag een kleedje op tafel, in de mannenzaal niet.

Op de verdieping waren twee slaapzalen, uitgerust met lange rijen kribben. Eén zaal voor de mannen en één zaal voor de vrouwen. Echtparen die in het Armhuis terechtkwamen, werden van elkaar gescheiden. Getrouwde mannen mochten overdag in de vrouwenzaal een praatje komen maken met hun vrouw, maar voor vrouwen was het streng verboden zich op de mannenzaal te begeven.

Van de bewoners van het Armhuis werd verwacht dat ze zich onderdanig gedroegen tegenover de vader en moeder van het huis, dat ze zich bescheiden opstelden, zich netjes gedroegen en dat ze zich ervan bewust waren dat ze door de goede wil en de christelijke weldaden van hun meer fortuinlijke medemensen een rustig en onbezorgd leven konden leiden.

's Zomers moesten de bewoners om 4.30 uur opstaan, om 7.30 uur werd er ontbeten, warm eten was er om 12.00 uur, avondeten om 20.00 uur en om 21.00 uur moest iedereen naar bed. Tijdens de winter mochten de bewoners op als de dag aanbrak.

De kleding van de bewoners van het Arnhuis bestond uit een zwart linnen pak met een rode letter A op de mouw, een pet van zwart leer en klompen.

Arnhuis in de Torenstraat te Joure